

Jacob Ulfeldt.

Efter Biografisk Lexicon og Hofm. Portrait Historique 1747.

Af

Lensbaron **Holck**, Hølekenhavn.

Familien Ulfeldt er en af de ældste Slægter i Danmark, og dens Historie kan føres langt tilbage i Tiden, lige til Slutningen af det 14de Aarhundrede. Den første, som nævnes i Hofmans »Portraits Historiquer« er Torkil Ulfeldt, — muligvis den samme som i Fortegnelsen over Ejerne af Koxbølle benævnes Thor Ulfeld — han levede ved Aar 1395.

En af de betydeligste af Slægten var den Mand, hvis Navn staar over disse Linier. Han var Søn af Knud Ebbesen Ulfeldt til Koxbølle og Anna Eriksdatter Hardenberg. Naar han var født, vides ikke bestemt, men da det nævnes, at han i sin Ungdom rejste udenlands og blandt andet i Aaret 1552 studerede ved Universitetet i Löwen i Belgien, kan det antages, at han er født i Femten Hundrede og nogle og Trediv. Efter at være kommen tilbage fra sin Udenlandsrejse tjente han som Hofsinde, indtil han i Aaret 1562 blev gift med Anna Jacobsdatter Flem-

ming, som var født 1544 og døde 13. Novbr. 1570, kun 26 Aar gammel, og med hvem han fik hendes fædrene Gaard Bavelse.

Under Krigen med Sverrig tjente Jacob Ulfeldt dels paa Flaaden og dels i Hæren, deltog saaledes i Slaget ved Øland og var Krigskommissær ved Hæren i Skaane, en Stilling, han ogsaa senere beklædte under Daniel Rantzau. I Efteraaret 1566 blev han udnævnt til Medlem af Rigsraadet, men blev, uvist af hvilken Grund, ikke lang Tid efter afsat fra denne Stilling af Kongen. Det varede dog ikke længe, inden han igen blev taget til Naade, idet han i December 1570 atter blev optaget i Rigsraadet. Det følgende Aar blev han forlenet med Dalum Kloster, med hvilket ogsaa St. Knuds Kloster i Odense i nogle Aar var forbundet. I denne Periode deltog han i Møder i Kolding i Anledning af Stridigheder med Hertug Hans. Han blev flere Gange benyttet til diplomatiske Sendelser, saaledes til Stokholm og Preussen, og 1575 foretog han en Rejse til Gulland.

Derefter indtraf den Begivenhed, som navnlig har gjort Ulfeldts Navn bekendt i Historien, idet det nemlig i Aaret 1578 blev ham overdraget at staa i Spidsen for et Gesandtskab til den russiske Zar Ivan den IV. Vasiliewitsch; foruden Ulfeldt bestod dette af Jørgen Ulfstand og Arild Ugerup samt et Følge paa over Hundrede Personer.

Hensigten med dette Gesandtskab var at genoprette det venskabelige Forhold til Rusland, som var bleven forstyrret ved Stridigheder om nogle Besiddelser i Lifland, samt — ifølge den Gesandtskabet givne Instrux — at slutte »en evig Fred« med dette Rige, faa Grændsen mellem dette og Norge endelig fastsat,

sikkre Danmark den rolige Besiddelse af Øsel og dette Stifts Ejendomme i Kurland, og endelig søge at faa Erstatning for nogle Fæstninger i Lifland, som Zar Ivan havde sat sig i Besiddelse af. I Maj afsejlede Gesandtskabet til Øsel og Lifland og gik herfra ved Pernau over den russiske Grændse. Efter at være kommen ind paa russisk Territorium var man uafbrudt udsat for store Besværligheder og haard Behandling. Under stadig Bevogtning førtes Gesandtskabet fra Sted til Sted og naaede efter lang Tids Forløb Novgorod, hvorfra endelig Rejsen gik videre til Moskov, hvortil det ankom i August. Her modtoges Gesandterne fra først af venligt af Zar Ivan, men det viste sig desuagtet snart, at Zaren var ganske utilbøjelig til at gaa ind paa de Fordringer, de stillede i Overensstemmelse med deres Instrux. Han gav dem derimod kun Valgel mellem en Stilstand paa 15 Aar uden væsentlige Indrømmelser til Danmark — eller Krig strax. Da Ulfeldt under disse Forhold — og da han tilmed muligvis frygtede for at blive holdt tilbage i Rusland som Fange — ikke turde paatage sig Ansvaret for en for Danmark farlig Krig, gik han ind paa imod sin Instrux at slutte den af Zaren fordrede 15 Aars Stilstand paa Vilkaar, som vare ugunstige med Hensyn til Danmarks Krav vedrørende Norge, Lifland og Kurland. Efter at Stilstanden saaledes var sluttet, forlod Gesandlerne Rusland, forsynede med rige Gaver; desuagtet og trods givet Tilsagn bleve de paa Tilbagereisen gennem Rusland udsatte for en næsten lige saa slet Behandling som paa Udvejen. Paa Grund af den sene Aars-tid kunde de ikke foretage Hjemreisen til Søs, men maatte lægge Vejen over Land, gennem Polen og

Tyskland, hvorfra de først naaede hjem til Danmark den 1ste Januar 1579. De begav sig straks til Koldinghus, hvor Kongen den Gang opholdt sig, for at aflægge en foreløbig Beretning om Sendelsens Udfald. Som det synes, tog Kong Frederik II. ikke straks Ulfeldt det ugunstige Resultat unaadigt op, idet han i Marts skænkede ham nogle Gaarde paa Fyen, ligesom Ulfeldt i sin Egenskab af Rigsraad den 25de i samme Maaned var med til det store Møde i Odense, hvor Hertugerne Hans og Adolf forlenedes med Slesvig.

Efter sin Hjemkomst tog Ulfeldt Ophold paa sin Ejendom, Koxbølle og forfattede en Beskrivelse paa Latin af Gesandtskabets Rejse til Rusland, som dog først udkom trykt i Frankfurt 1608 — 15 Aar efter hans Død. I denne Beskrivelse omtalte han særlig den slette Behandling, Gesandtskabet havde været Genstand for, og gav Meddelelse om russiske Forhold og Skikke, hvorimod han gik let henover depolitiske Forhandlinger og søgte at dække over det uheldige Resultat, idet han beskyldte Zaren for i sidste Øjeblik at have forandret Traktaten. Efter at Kongen og Rigsraadet imidlertid havde undersøgt den af Ulfeldt med Zaren sluttede Overenskomst, vilde de paa ingen Maade godkende den, men lagde hele Ansvar for, at de ønskede Resultater ikke vare naaede, paa Ulfeldt med den Begrundelse, at han havde overtraadt sin Instrux. Skøndt han tilstillede Kongen et Brev, hvori han forsvarede sin Handlemaade, lod denne sig ikke formilde, men indkaldte et Rigsraadmøde i Roskilde den 13de Juli, hvortil Ulfeldt blev stævnet som anklaget.

Paa Kongens Vegne førte den kongelige Sekretær Arild Huitfeldt Anklagen, som gik ud paa, at Ulfeldt

havde handlet imod sin Instrux og derfor burde »stande Kongen og Rigsraadet til Rette.«

Ulfeldt forsvarede sig efter bedste Evne, men blev dog, i Overensstemmelse med Anklagen, dømt til at udstødes af Rigsraadet og have sit Len forbrudt; — derimod frafaldt Kongen, paa Raadets Forbøn, yderligere Tiltale og lovede endog at være ham en naadig Herre. Hermed ophørte Ulfeldts Virksomhed i Kongens og Rigets Tjeneste, og han trak sig nu tilbage til sin Ejendom, Koxbølle, hvor han beskæftigede sig med Bestyrelsen af sit Gods og dyrkede litterære Sysler. Han har saaledes forfattet en kortere Fremstilling af Danmarks Historie fra 1333 til 1559. Fortalen til denne er dateret Ulfeldtsholm den 1ste September 1585, hvoraf man kan slutte, at han paa det Tidspunkt havde bygget denne Gaard færdig og var flyttet dertil fra Koxbølle. — Han nærede imidlertid stadig en stærk Misfornøjelse i Anledning af den ham overgaaede Krænkelser, hvoraf Følgen blev, at han ved et Møde i Roskilde Domkirke i August 1588 optraadte paa en højst uheldig Maade overfor de tilstedeværende Rigsraader, idet han der traadte offentlig frem med sin Klage mod den afdøde Konge Frederik II. og henviste til et medbragt Haandskrift om sin Adfærd i Rusland. Han opnaaede dog Intet derved og levede derefter Resten af sine Dage paa Ulfeldtsholm. I den nærmest foregaaende Tid har han antagelig forfattet Jordebogen, som findes i Holckenhavns Arkiv, og hvis Titelblad lyder saaledes:

Jacob Wifels
 Jordebog paa
 Wifelsholm
 Selsø oc Baels.
 1588.

Heri findes Billeder af de nævnte Gaarde, samt Ulfeldts og hans Hustrus Vaaben, tilligemed et Billede, hvorpaa ses en Mand, der pløjer, idet en Dreng kører Hestene, samt en Mand, der saar.

Som Prøve paa Jordebogens Indretning anføres her den første Side:

Koxbølle.	Byg	<i>Matzs Hornn.</i>	⚡⚡⚡	3 Pund
	Smør		i ok	1 ok? oh? (Potting?)
	penge		⚡⚡⚡	5 $\frac{1}{2}$ Skilling
	Lamb ¹⁾		4	1 $\frac{1}{2}$
	Gjes		i	1
	Høns		4	2
	Eeg		x	10
	Haffre		⚡⚡⚡	10 Skepper
	Fornød ²⁾		8	$\frac{1}{2}$
Stalox	8	$\frac{1}{2}$		
Thenne Gaard fik jeg til Mageskifte af Kong. Mayestæt.	Byg	<i>Matz Skomager</i>	⚡⚡⚡	3 Pund
	Smør		i ok	1 ok? oh? (Potting?)
	penge		⚡⚡⚡	5 $\frac{1}{2}$ Skilling
	Lamb ¹⁾		4	1 $\frac{1}{2}$
	Gjes		i	1
	Høns		4	2
	Eeg		x	10
	Haffre		⚡⚡⚡	10 Skepper
	Fornød ²⁾		8	$\frac{1}{2}$
Stalox	8	$\frac{1}{2}$		
Thenne bygde jeg self oc lod gifve Mølle-dam oc legge Dæmning.	Meel	<i>Koxbølle Mølle</i>		
	Gjes			
	penge			

1) Lam. 2) Kvæg.

Som Hofman skriver, »endte han sine urolige Dage den 8de Oktober 1593 og blev begravet i sine Fædres Gravsted i Vindinge Kirke, hvor man fordem saa følgende Indskrift«:

Sub hoc marmore sepultus est
nobilis et generosus vir

JACOBUS ULFELD

de Selsøe et Koxbølle quondam Frederici II Regis
Conciliarius, qui obiit anno 1593 die 8. Octb. Cum
sua dilectissima Uxore

ANNA FLEMMING

de Bavelse, Quæ postquam in conjugio cum marito
suo honeste per annos 8 vixerat 3 Id. Nov. anni
1570 occubuit ætat. 26.
